

REVISTA DEL CENTRO DE LECTURA

Cuarta época

Reus, diciembre de 1963

Núm. 138

Director: Sr. Presidente del Centro de Lectura

Depósito Legal - T. 20 1958

SUMARIO: «Concurso Literario» por JOSE M.ª SOLER JANER.— «Biblioteca» «Estadística Mensual». — «Servicio Meteorológico». — «Nuestros Conferenciantes». — «Homenaje Póstumo». — «Actividades del Centro». — «Convocatoria».

CONCURSO LITERARIO

He aquí el trabajo n.º 16 que con el n.º 13 publicado en nuestro número anterior compartió el premio de 5.000 pesetas ofrecido por la *Dirección General de Información*:

GLOSSARI DE LA ROSA

Who loves not roses, knows not Beauty's smile;

Roses, all roses, bloom for the soul's delight.

Rockwell.

En quin indret del món florí la primera rosa? Hom pensa en el Paradís terrenal, en havent estat ja creats el dia y la nit, la terra i els astres, la llum i les ombres. i els mateixos rosers, és clar, i els ocells i les bèsties de més en terra, i l'home i la dona, Adam i Eva, impol'luts encara de cos i d'ànima.

Deuria ésser a l'hora de l'alba, quan pels espais no havien rodolat tanmateix gaires albes, i els rosers tot just si assajaven totes les simbiosis de l'aire i de l'aigua, de la llum i del terror.

I s'acomplí el nou miracle, gala i complement de la terrestreïtat, i de l'aire-cel que el contemplava; els cels se n'estremiren amb puríssima joia, i per primera volta els horitzons es van tenyir d'un autèntic color rosat.

Sí; era l'hora de l'alba humitosa, el rossinyol, bo i que ja havia nascut cantant, car així ho comporta la seva essència, va suspendre el seu cant, i el seu volieig de sageta, que és el segon encís de la seva menuda vida, i l'encís dels branquillons. Adam i Eva, estranyats d'aquell silenci, van esguardar-se, i escrutaren entorn com cercant-ne la causa; i esguardant-se de nou, Adam aturà els ulls damunt les gràcies d'Eva com mai no ho havia fet, i la va trobar d'una bellesa més que mai inefable: les galtes li resplendien amb tonalitats per ell fins llavors no vistes... I s'adonà, tot seguit, que aquella color era la mateixa que la d'una flor, una munió de flors, que allí al peu d'un rierol —el gual tot joganer i com volent-s'hi aturar les esquitxava—, somreien amb rossoleig de perlines gotes. Unes feien una rialla franca i oberta, com plenament esbadellades; altres, un somriure contingut i tímid, per tal com es mantenien poncelles. Ai, hauria estat ben difícil de destriar en quines floria un major encís! En créixer el dia, les abelles brunzien més alegres, les papallones volciaven més

alegres, i una sentor finíssima, fins llavors enlloc del món no percebuda, impregnava l'espai.

Adam parlà inspirat, com així havia d'ésser, per tal com parlava de la faç d'Eva i dels mil rostres d'aquelles flors, i amb altíssim gaudi anà inventant dolços noms plens de novetat, tot exclamant: *Roses en el roser, en el roserar; roses en les galtes d'Eva.*

El cor d'Adam glatia, enamorat de l'ànima i la música d'aquells noms. I quan una son tel·lúrica l'abaltí en arribar al vespre, no havia assolit d'explicar-se, encara, on és que la primera rosa havia tret florida: si en el roser o en les galtes d'Eva; ni quina rosa havia estat, doncs, la primera a projectar les seves gràcies de rosa damunt les altres roses... I Adam, que s'anà adormint tot contemplant el cel, no es va saber estar de veure-hi, en lloc de garlandes d'astres, garlandes infinites i vivents d'eternes roses.

Digueu-me: ¿no són les flors els ulls de la terra, i no és la rosa la reina de les flors? Així com a vegades diem, d'una persona, que té uns ulls que parlen, així ho podem afirmar de l'aire, el posat i l'aspecte, no d'una rosa, ans de totes les roses. I per aixó, perquè parlen, no és estrany que els poetes, començant pel mateix Adam, les hagin escoltades i n'hagin copsat l'íntima significança i el simbolisme emblemàtic.

Si ja en autors com Varró i Plini el mot rosa és sinònim de «flor», així, encara, en manuals de cortesia i aciençats almanacs de començos del nostre mateix segle, constatem delicioses interpretacions del llenguatge i el simbolisme atribuïts a les flors més diverses i, amb elles, a diverses castes de roses, agermanant-se, dites interpretacions a proposit de les roses, gairebé sempre amb la idea i el sentiment de l'amor.

I en endinsar-nos en els secrets de l'heràldica, descobrim en mant llinatge i blasó, de la nostra terra per no anar més lluny, el lluït paper que s'hi reservà a la rosa com a emblema de nobles virtuts i d'ànimes estrènues, segons que s'esdevé, entre altres, amb la família Rosanes, la d'alguns Rosell, Ros, Roser, i Desvall...

Oh, l'amabilitat de les analogies de la rosa! Perquè, totes les analogies legítimes que li poguéssim cercar ens deixarien ullpresos, pel fet que són d'una escaiença, d'una ciència, d'un art, d'una estètica completament amables. Rosa dels vents! Diamant rosa! Tenir cara de rosa; estar sobre un llit de roses; fer via per un camí de roses! I fins la tan retreta, per bé incriticable dita, «veure-ho tot de color de rosa»! Sí, puix que quan així no fós, seria que hem perdut l'encisadora ingenuïtat del bell viure i que ja han fet presa en nosaltres la decepció, l'escepticisme, la negror de l'ànima.

El nom de rosa s'ha estès, amb generositat basada en aparences, a flors que no són pas veritables roses, i les que ho són de debò no per això es mostren engegoloses, ni corsecades ni ofeses, segons ens ho diu l'eloqüència de llur llenguatge, que mai no s'expressa tan bé com en el fer d'anar florint impertèrrites una vegada i una altra, formoses, inigualables, incansables. No, no se n'ofenen, ans ho tenen a glòria.

L'Orient i l'Occident, que massa sovint s'han esguardat de reüll, diríeu que s'agermanen sense reserves quan, cadascú al seu tarannà i manera, coincideixen a admirar i cantar les gràcies de la rosa.

Roses de Saâdi, d'Hafís, d'Omar Kheyyam!

¡Rosa Mística; Rosa d'abril, morena de la serra; roses de Sant Jordi, i de la diada de Sant Jordi!

(Mes, ail, també, la guerra de las Dues Roses! Un trist aiguabarreig, un trabucament només possible per l'aberració nominativa d'uns homes!... En pac, el país on tan trista tergiversació s'esdevingué és un dels grans enamorats col·lectius de les flors i, sobretot, de les roses!)

Voldria recordar on he llegit que moltes flors estimen o avorreixen com les personas més sensibles, i que la majoria d'elles senten una especial simpatia envers altres flors, car, quan hom les hi planta aquestes al bell peu mateix, esdevenen més ufanoses i odorants, i en canvi es marceixen ràpidament en presència d'altres. D'on, que algú hagi afirmat que les flors tenen ànimes apassionades, talment subtils Romeus i Julietes.

Dexeu-me pensar, però, que seríem ben migrats si atribuïem a la rosa, posem per cas enfront o per damunt de la violeta, un urc o tivantor que només és fruit del nostre subjectivisme, amarguejat d'haver de tractar tan sovint tu per tu amb l'home, aquest ser respecte al qual s'escau, sovint i amb versemblança per desgràcia, allò que diu precisament «homo homini lupus».

Jo crec, ben al contrari, que la rosa i el roser, malgrat les seves punxes deiensores, són uns dels bells éssers de la terra que més saben agrair tota atenció i donar exemple d'estoïcisme, com resta ben palès quan el màgic empaltador, fonvertit en alquimista del món vegetal i especialment del món rosaci, traçut i pacient i un si és no és cruel, en manipula brancs i tiges en savis i horribles empeltaments d'aspirant a taumaturg. Diríeu que fins els branquillons saben del que es tracta i que amb heroica conformitat s'imposen el deure de correspondre als propòsits de qui tan temeràriament els afua i alia les branques sustentadores, bo i que ho faci amb l'estètica i ensems egoística finalitat d'obtenir-ne nous colors, nous perfums, i més varietats encara.

I les roses, com sabent-se tan esperades, iquina manera d'afanyar-se, per la seva part, a correspondre amb esplets de novetats sorprenents, a les intencions creadores dels aciençats, implacables, cirurgians del món plantívol, que no planyívol!

Conta Saâdi, en la història 47 del seu llibre *Gulistan* o «Jardí de les roses», que un cert savi estava abstrert en una meditació pregona. Quan retornà del seu èxtasi, un dels seus companys l'interrogà:

—Què ens portes d'aquell bell jardí per on deambulaves?
El savi respongué:

—M'havia proposat d'omplir-me de roses la falda i repartir-vos-les... Però el perfum de les roses m'embriagà de tal manera, que la punta del meu vestit em relliscà de la mà."

Així expressà el gran poeta el poder i l'encís de la sentor de les roses.

Sovint parlem de roses blanques, de roses groguenques, de roses vermelles.. Ah, totes elles bellíssimes, totes inefables! Però, ¿per ventura —jo em pregunto— podrà haver-hi una rosa tan rosa com la de color... de rosa, el que tothom entén per color de rosa, el rosa per antonomàsia i no un altre?

Quedem, doncs, que hi ha roses més roses que les altres roses, però afegim tot seguit que no és sols per raó del perfum o del color. També entre elles, certament, copsem diferències de categoria, i així mateix entre elles passa que les

més corrents i modestes o poc estimades aportin llur sang, llur sava, llurs fragàncies i colors i gales a fi que altres se'n gaudeixin, i qui sap si a fi que, en darrer terme, ens en gaudim precisament nosaltres Però, discretes totes, no sabem que les humils se'n queixin ni que les afavorides se'n vanin o les menystinguin. Es cas de recordar, i això serà prou, que la rosa de jardí, la tinguda pròpiamen per reina de les flors, prové d'una altra rosa pla ben senzilla i humil, la rosa silvestre o de boscana.

Tanmateix, tambe en el món rosaci ens trobem amb la llei de compensacions, no renyida, ans al contrari, amb la generositat. D'aquesta generositat n'és una mostra efectiva que la rosa silvestre hagi deixat a la de jardí, talment que fos una herència, la natural defensa punxada, de què es pot concloure que no resta rosa sense espina. Per altra banda, si el roser silvestre no es pot comparar amb el de jardí —fora que es tracti de les fulles, tan semblants en ambdós i en el fet que en les branques més antigues, les fulles embolcalles les fulletes joves més properes amb veritable gest protector—, si passem a les flors, trobem la contrapartida que la rosa silvestre no té la complicació que presenta la del roser de conreu.

I, èquè direm, encara, de l'especial manera de créixer del roser nodridor de la rosa silvestre? Relatem-la un moment. que bé s'ho val, per molt sabuda que sigui. S'esdevé, doncs, que els primers brots s'enfilen drets, vers el zenit, però que, en havent assolit certa crescuda, es van doblegant i formen tot un arc. En essent l'any següent, en la part més alta del brancalleig arquejat neixen noves flors i nous branquillons, que igualment, a llur torn, es torcen; i així un any sera l'altre, acabant per formar un enxarxat, excel·lent protector natural de camps i hortes. Aquestes gràcies, aquest do, no els té certament el roser dels jardins, amb tot i l'esclat de les seves flors inefables.

Què vol dir que ens pugui semblar breu la vida de les roses? Se n'ha fet retret i plany i tòpic. Sí no passa un moment que no mori una rosa, però, també, que no neixi una rosa, i amb aquest fer i desfer, amb aquest encadenament, el resultat és que la «rosa» no mor mai per els nostres ulls i la nostra delectança. Altrament, tota rosa es sobreviu en el perfum i la color de què impregna l'éter, on subtilment subsisteixen i perviuen com animetes imponderables, una vegada els pètals ja es marciren; com també es sobreviuen en els sentits dels qui, enamorats de la rosada flor, la van respirar i la van cotemplar quan ella gaudia de plena vida.

Endemés, èquè sabem nosaltres de si la vida d'una rosa és en realitat breu o no per a la rosa mateixa? Segurament que per ella és com ha d'ésser: normal, regular i, sobretot, rosàcia, que és la cosa més adient.

La vida d'una rosa podrà semblar breu respecte a nosaltres; mes, èquè compton la durada de la nostra vida amb la d'un baobad, si així us plau, i més, molt més encara, amb la del més modest de tots els astres?

Res, doncs, d'elegies, sobre la pretesa brevetat de la vida d'una rosa! I menys s'escaurien encara referint-se a la vida del rosers, sobretot si tenim en compte, i citem sols uns exemples, que, al peu de la catedral de Hildesheim, viu, o ha viscut fins fa ben poc, un exemplar de *Rosa canina* amb un tronc de mig metre de diàmetre i una alçària de gairebé 13 metres, l'existència del qual es fa remuntar fins als volts de l'any 1050 de la nostra Era, i que a Toló, un peu de *Rosa Banksiae*, plantat el 1813, és ara un tronc d'un metre de gruix, els branquillons del qual s'enjoien cada any amb una ruixada de roses en nombre d'unes cinquanta vegades mill!

Com es fa dolçament incitant vaguerejar pels camins —ldiguem-ne, ara sí; si

us plau, «camins de rosa!»— que seguí, en l'espai i el temps, el conreu de les roses, des de llurs països d'origen i per obra dels pobles indoeuropeus, on, no ho oblidéssim, entronca la nostra genealogia d'homes.

La primera constatació és que els *gullistan* o «jardins de roses» són antiquíssims a Pèrsia, i cèlebres les roses de Txiràs, tant com hi és antic l'ús essencial de llurs flors per a perfum. Fou dels medo-perses, que els babilonis, no menys guerrers que presumits, van aprendre el conreu del roser, segons reporta Heròdot. En canvi, no és segur que els antics hebreus haguessin conegut aquestes plantes i llurs flors, mentre que entre els egipcis s'asseveraren en els temps de Ramsés II (segle XVI abans de Crist). Entre els grecs i fins a la Tràcia i la Macedònia, les roses de jardí foren introduïdes des de l'Àsia Menor, i l'extensió de llur cultiu a Itàlia fou obra de les colònies gregues.

En els jardins de la llunyana Xina, es conreaven rosers en l'any 1000 de l'Era cristiana.

Els àrabs portaren a la nostra Península planters de les roses que ells havien trobat a Síria, incloent-hi el de la rosa groga, que així, gràcies a ells, fou, per primer cop, acariciada per les aures d'Europa. També se sap que en els jardins del Generalife, a l'Alhambra de Granada, prosperaren, ja en aquells temps, els rosers d'Alexandria.

Els turcs i els guerrers de les Croades influïren, així mateix, bon tros en la floral difusió, i l'Església, convertint talment la rosa en un símbol, n'afavorí el conreu, fet d'allò que ja era l'emblema d'Afrodita,, d'Isis i d'Eros, el símbol de Maria, per bé que amb un sentit tot altre, de què és expressió la invocació en la rosarial lletania tan coneguda,, de «Rosa Mística».

La rosa esdevingué igualment distintiu o emblema preferit de la genealogia o successió de la reialesa.

L'any 1780, marca la introducció a Europa, via Canton, de la rosa de Bengala, i en el mateix segle un mercader truc introduïa a gran escala les roses a Bulgària. En el 1807, des de la Xina i del Japó, era portada a Europa la *R. Banksiae*, i en 1825, també des del Japó, la rosa te. Entretant, ja cap al 1800 i a França, el conreu de les roses havia assolit tota una esplendor per obra i gràcia de l'emperadriu Joséphine i del botànic Bompland. D'aleshores ençà, les roses constitueixen, més que mai i arreu on les condicions ambientals ho consenten, el principal i més bell dels ornaments dels jardins, i com a resultat dels moderns mètodes de conreu, la que era la flor simbòlica de la primavera es pot obtenir en totes les estacions.

Com algú ha observat, la popularitat de certes flors va lligada a les manifestacions de la moda: l'admirada per una generació és menystinguda per la següent, la ben vista en un país és considerada talment cugula en un altre.

Però la rosa, triomfant sempre de tots els avatars, ha estat tostemps tan estimada i admirada com ho pugui ésser avui, i més encara, tema o objecte de veritable màgia o devoció: en els cants populars de Letònia és freqüent fer esment de la rosa representada sota la forma d'una garlanda de roses que s'atrau l'amor del sol. I en algun indret de l'Àfrica on les flors són mirades com éssers humans, es concedeix, a les roses en particular la categoria i el lloc de l'amic més íntim i benvolgut.

Des d'un punt de vista salutífer i d'agradositat, la rosa ha triomfat també des de temps immemorials, com a remeiera i com a odorífera. L'oli de roses, o almenys un cert oli de rosas, és recordat ja en la *Iliada*, quan Afrodita guareix les nafres d'Hèctor. En l'època medieval i en temps més reculats encara, es féu de la rosa un conreu gairebé intensiu, a mesura que es va anar emprant sota diverses formes: aigua de roses, vinagre i vins rosats, xarop de roses, mel rosat, julep de roses.

Com a vehicle de destil·lació de les roses, a Pèrsia i a la Mesopotàmia s'emprà a vegades el vi, i més sovint, és clar, l'aigua. Aquesta destil·lació, segons els sistemes d'aquells temps, s'efectuà a gran escala a Pèrsia, i ja en la primera meitat del segle IX de Crist, des de la província persa de Farsistan cada any s'enviaven 30.000 ampolles d'aigua destil·lada de roses al mercat de Bagdad, des d'on eren reexpedides a la Xina, Índia, Egipte, Àfrica occidental i septentrional i a l'Andalus de la nostra Península.

Tot amb tot, una veritable separació entre l'essència de roses i llur aigua de destil·lació no sembla haver estat un fet fins als volts de l'any 1580, i això a Itàlia, gràcies a Rossi i Della Porta.

Ja en l'època nostra, durant la segona guerra mundial, la conserva de la rosa boscana fou consumida, a Anglaterra, com a supletòria de la vitamina C: aquesta fou precisament la rosa que van conèixer els antics celtes i germànics, segons demostren les restes dels palafits.

De 3000 a 5000 quilograms de pètals de roses fresques són necessaris per a obtenir... ¡un quilogram d'essència de rosal!

I bé: per a obtenir un quilogram d'essència d'humanitat, ¿quantes ànimes, humanes de debò, ens caldrien?

COLOFÓ

Exultem!, per tal com en l'arrel mateixa de les nostres essències culturals i humanes constatem l'admiració envers les roses, i això, tant entre els grecs, que ja hem al·ludit, com entre els romans.

En el segle V abans de Crist, la rosa de jardí era conreada a Grècia, i en la següent centúria l'esmentat Heròdot descriu un rosa doble d'intensa fragància. El *rhòdon* o rosa en general, com en deien els grecs, era per a aquests la flor més estimada: amb ella teixien corones i s'adornaven en els banquets, i els era penyora d'amor i de recordança en les tombes. I, talment poetitzant la indefugible vida de la prosa, de la imatge de la rosa van arribar a formar, en algun cas, la impronta de les monedes.

Igualment els romans foren uns enamorats de la reina de les flors, detall que potser els redimeix de més d'un pecat dels no pocs que cometeren. Els jardins de roses (*rosaria*) són descrits per Varró i per Pal·ladi. En l'època imperial, les roses eren conreades fins durant l'hivern, en hivernacles especials, i si això no era prou, en atuell adequats se'n feien venir d'Egipte, cosa que no ens ha d'estranyar si considerem que també per als grecs, les roses constituïen el principal ornament de convits, festes i cerimònies, i que tot un pretor Varres, posem per cas, es feia portar en llitera ajaçat sobre coixins de pètals de roses. Fatxanderia, sibaritisme? Ell preferia les roses; les devia haver contemplades llargament, begut la calma i la pau de llurs corol·les, sedes, setins i vellut i ceres verges, sens parió ni amb les ales dels més ensitadors insectes, i potser sentia transcendir al seu cos i al seu esperit tots aquells encisos que, tal volta, no acabava de ben explicar-sel. Potser era un enamorat del perfil dels pètals, de llurs simetries, imbricacions i guises d'estar implantats en la corol·la, i en algun moment de sinceritat íntima hauria desitjat canviar el seu escandalós plaçament polític per un altre en què ell no fes un paper tan denigrable en la rosa dels vents dels dominis de Roma... Qui ho afirma? Qui ho nega?

L'idioma llatí proliferà en una riquesa d'expressions que, amb tota la raó i sense pedanteria, podríem qualificar de «rosades». En Varró i en Plini, el mot *rosa* és, a vegades, sinònim de «flor»; en Plaute és un terme afectuós, talment un mot-carícia; en Lucreci, Horaci i el mateix Plini, té per significat «roser»; en Celsi, «oli rosat», «oli de roses», Ciceró encasta perles tan expressives com *in rosa*, això és, «entre les roses», «en mig de les roses», i *pulvinus rosa fartus*, «coixí reblert de roses».

Si ens fixem un moment en mots derivats de la paraula *rosa*, restarem admirats de llur abundor i expressivitat, sia que es tracti de substantius, sia que no passin d'adjectius. Així, consultat un bon diccionari, com el Felix Gaffiot, trobem: *rosaceus*, «de rosa», en l'esmentat Plini; *rosacinus*, també «de roses», en Pelagoni; *rosarius*, anàlogament «de rosa», en Seutoni; *roseus* «ergarderlat de roses», en Sèneca i Claudià; *rosalis*, «relatiu a les roses», en una inscripció adduïda per l'erudit Orel'li. *Rosea aurora* diu Lucreci referint-se al'alba rosada; i Virgili n'aplica el mateix adjectiu a Febus, a les galtes, als llavis... *Rosaceum oleum* o simplement *rosaceum*, encara en Plini, vol dir «oli de rosa», i això mateix és el *rosatum oleum* en Q. Serè Sammònic, metge de Septimi Sever; *rosans*, «color de rosa», trobem en el Pseudo-Virgili; *rosarius*, «marxant de roses», en un glossari del *Corpus Glossariorum Latinorum*; *rosarium*, «roserar», «camp de roses», en Virgili i en Columela; *rosatum* «vi rosat», en Pal'ladi; *rosetum*, «roser» en Virgili i «roserar», en Varró.

Rosalia era el nom de la festa en què els romans dipositaven flors sobre les tombes, acció específicament onomenada *rosatio*. I era freqüent que, al peu de les sepultures, s'hi plantessin rosers.

En colpidor contrast, a Grècia i a Roma, en els grans convits els invitats es coronaven de roses, com ja hem consignat, i ací afegirem que ho feien en la creença que aquesta flor els immunitzava contra l'embriaguesa, i heus aquí perquè sovintejava el fet d'adornar amb roses la cràtera o tassó amb qué baviem.

Fos com fos, vegeu com entorn de la rosa, talment una misteriosa dansa al voltant del símbol de la llum, la volença i el gaudi, es donaven les mans, en profunda i indeslligable llaçada, l'amor i la mort, la presència i l'absència, i encara que això s'esdevingués també pel que fa a alguna altra flor, no hi ha dubte que cap més no es podria vanar, com la rosa, de centrar aquest fet amb una tan pregona significança. Per l'exel·lència i la ufana d'aquesta flor, per la caducitat simbòlica atribuïda a la seva vida: [transsumptes de la humana existència!

Josep M.ª Soler i Janer.

BIBLIOTECA - ESTADISTICA MENSUAL - Noviembre 1963

LIBROS SERVIDOS

Obras Generales	Filosofía	Religión	Ciencias Sociales	Filología	Ciencias Puras	Ciencias Aplicadas	Bellas Artes	Literatura	Historia y Geografía	TOTAL
1211	18	75	342	1217	588	376	384	1110	713	6034

SERVICIO METEOROLOGICO del CENTRO DE LECTURA - Mes de noviembre de 1963

	Máxima	Día	Mínima	Día	Promedio	Desviación del promedio de los últimos 16 años
Temperatura (en grados C.)	21	20	6	30	14	+ 0'6
Presión atmosférica (en mm. de mercurio).	768	22	751	5	758'5	- 2'7
Velocidad del viento (Km. recorridos en 24 h.)	719	28	26	3	123	- 39
Humedad (% de saturación)	88	14	37	27	67'5	- 4'5
Evaporación (en mm.).	7	21	0	14	2'5	- 2
Visibilidad horizontal (en Km.)	8'45	28	0	varios	4'23	- 0'46
Horas de sol eficaz	32	7	5	24	18'5	+ 2'2
Lluvia	26 litros por metro cuadrado en 8 días de lluvia apreciable. Máxima precipitación 7'5 litros el día 30. Desviación del promedio de este mes - 19'6 litros.					

COMENTARIO. — El mes de noviembre ha sido más bien benigno, con poco viento y temperaturas suaves, ligeramente superiores a las normales. Los días de lluvia fueron numerosos pero el total de lluvia caída ha sido muy inferior a la normal del mes de noviembre. Solamente cabe destacar el temporal de viento noroeste de los días 27 y 28 en que se registraron ráfagas de 95 Km. hora de velocidad.